VOLUM 2

DONA, VIDA, LLIBERTAT

EN EL FOC DE LA REVOLUCIÓ DE LES DONES DE ROJAVA

Institut Andrea Wolf

EDITORIAL DESCONTRÒL

DONA,
VIDA,
LLIBERTAT

Títol: *Dona, Vida i Llibertat*
Subtítol: *En el foc de la Revolució de les dones de Rojava*

Autoria: Institut Andrea Wolf

1a edició: febrer 2024, Barcelona
Col·lecció *Sol de Revolta*

Descontrol Editorial
c/Constitució 19, Can Batlló, nau 85-90, 08014 Barcelona
www.descontrol.cat Tel. 93 4223787

ISBN: 978-84-18283-71-0
Dipòsit legal: B 2803-2024

Edició: Descontrol Editorial // editorial@descontrol.cat
Correcció: Descontrol Editorial // editorial@descontrol.cat
Maquetació i disseny: Descontrol Editorial
Disseny de portada: Descontrol Editorial // editorial@descontrol.cat
Imprès a: Descontrol Impremta // impremta@descontrol.cat
Distribució: Descontrol Distribució // distribucio@descontrol.cat

---

Reconeixement – NoComercial (by–nc): Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faci un ús comercial i es citi la font.
Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

DONA, VIDA, LLIBERTAT

En el foc de la Revolució de les dones de Rojava

Institut Andrea Wolf

EDITORIAL DESCONTRÒL

Diu la llegenda que tres papallones es van reunir amb la intenció de conèixer el foc. Una d'elles es va apropar a una finestra i des d'allà va observar el foc d'una espelma i va tornar a explicar a la resta les seves impressions. Però, sens dubte, això no va ser suficient. La segona papallona va volar creuant la finestra i va arribar a tocar l'espelma, però es va mantenir lluny de la flama. Va tornar amb la resta explicant alguns dels misteris del foc. Però tampoc era suficient per poder conèixer el foc. La tercera de les papallones va volar fins a posar-se sobre la flama, movent les ales, i la va abraçar, fonent-se amb el foc per sempre. Va ser aquesta papallona la que veritablement va conèixer el foc, la seva energia, la seva força, llum i esperança.

Aquest llibre està dedicat als milers de companyes que s'han fos amb el foc de la revolució. De manera especial, volem recordar a la nostra companya Nagihan Akarsel, membre de l'Acadèmia de Jineolojî, que va deixar l'empremta del seu esforç, camaraderia, bellesa i humilitat a la revolució de Rojava, i que va convertir-se en màrtir el 4 d'octubre de 2022 en ser assassinada per les bales d'un agent de Turquia a la ciutat kurda de Sulaimaniya.

Nota informativa: Aquest llibre està escrit majoritàriament en femení genèric amb l'objectiu de no reproduir un llenguatge sexista i també perquè les protagonistes principals d'aquesta història són les dones.

Pròleg

En els darrers anys, ens estem enfrontant a un nou nivell d'aprofundiment de les crisis arreu del món, de les crisi econòmica, ecològica i social, que s'expressen en totes les dimensions de la vida, des de les lluites pel poder geopolític fins a les nostres relacions més íntimes. Mentre els estats i els actors hegemònics intenten superar la crisi i aprofitar-se'n redibuixant el poder al seu favor, les veus que s'aixequen contra la destrucció provocada per la modernitat capitalista són cada cop més fortes i més diverses. Des del crit del poble maputxe "les terres robades seran recuperades", als cants de les dones afganeses "Treball, pa i llibertat", a les dones iranianes cridant "*Merd merd diktator*" (mort al dictador) i "*Beraberî, azadî*" (igualtat i llibertat), fins a la gent que amb resistència fèrria proclama "l'aigua és vida" i "defensem el que és sagrat" o fins a "*JIN JIYAN AZADÎ*", que va esdevenir a l'est del Kurdistan, l'Iran i el món sencer la veu de moltes protestes després de l'assassinat de la jove kurda Jîna Emînî. La paraula "*Jin*" vol dir dona en kurd i és l'arrel de la paraula *jîn o jiyan*, que vol dir "*vida*". *Jin Jiyan Azadî* expressa el desig d'una vida lliure. Alhora, és també una declaració d'intencions, una filosofia, un paradigma i un estil de vida. *Jin Jiyan Azadî* també es troba al cor de la revolució de les dones a Rojava i al nord i l'est de Síria, tal com explica aquest llibre.

Recordem les paraules de la nostra estimada companya Nagîhan Akarsel, membre de l'Acadèmia de Jineolojî, que va ser assassinada pel servei d'intel·ligència turc el 4 d'octubre de 2022 a Sulaimaniya: "I, després d'aquesta introducció, ens recolzem suaument en la paraula *Jin*, amb una mica de timidesa i amb una mica d'ànsia. Reivindiquem que aquesta paraula, que descriu la vida sense caure en interpretacions idealistes ni materialistes, porta el coneixement del temps i l'espai. Perquè toca la causa fonamental de l'harmonia

trencada a la terra. Ens diu que l'explotació de les dones i de la vida estan en una relació dialèctica. I aquesta explotació no és independent ni del temps ni de l'espai. Basant-nos en això, busquem la veritat en la totalitat del nostre món espiritual i intel·lectual. D'aquesta paraula n'estem fent una ciència. Jineolojî és la paraula màgica que ens dóna la força. Es nodreix de *Jin*. És una paraula que ens diu qui som. Ens explica les paraules que desconeixem, així com les paraules que coneixem però que hem perdut, les paraules que busquem. Com que Jineolojî està basada en *Jin*, una veu que prové del cor, cerca el coneixement i el mètode en el teixit del sòl, als porus de la societat, en l'harmonia de la vida. I així, pas a pas, adquireix la seva definició com a ciència del sentit, a través de les dones aixecant les seves veus, abraçant la vida, confiant en la societat, explorant la natura i comprenent l'univers. Des de Mèxic a Tunísia, de Xile al Kurdistan, dels Estats Units a l'Argentina, les dones aixecant les seves veus en cada esfera de la vida estan en aquest camí."

Donar veu a la nostra existència i transformar la dissidència i la ràbia en resistència organitzada, en accions creatives i en un canvi social revolucionari sostenible, ha estat un repte per les dones i el pobles oprimits des de la història antiga fins l'actualitat. Com a moviment d'alliberament de les dones del Kurdistan coneixem, des de la nostra experiència vital, la importància d'escriure la nostra pròpia història, contrarestant els discursos colonials i patriarcals que ens mantenen invisibilitzades i dividides. Sabem de la necessitat de desfer els patrons de pensament i la mentalitat que la colonització, el patriarcat i els estats han establert, desxifrar-los i convertir-los en obsolets a través del pensament col·lectiu, desenvolupant el pensament i el coneixement lliure, que estan arrelats a la nostra història i la nostra realitat. Aquest llibre també és una contribució a aquest camí.

Al nord i l'est de Síria les dones han donat resposta a preguntes sobre *com fer-ho*, amb el coratge d'aixecar-se contra l'estat, el feixisme religiós, l'opressió colonial i patriarcal, defensant l'existència alhora que lluitant per crear vida lliure, és a dir, una societat

ecològica i democràtica basada en l'alliberament de les dones. Al llarg dels anys, les dones del nord i l'est de Síria han construït comunes, consells, acadèmies, cooperatives, i han lluitat en tots els fronts per defensar una societat lliure. En aquest llibre, moltes dones diferents, mares, estudiants, treballadores, militars, artistes, intel·lectuals, dones de totes les edats i ètnies diverses comparteixen les seves experiències, explicant com les dones s'han organitzat, educat i construït institucions autònomes, per fer la revolució de les dones. Lluny d'explicar una utopia distant, aquest llibre ens aporta experiències concretes des del cor de la vida. És un llibre sobre la vida en aquest procés revolucionari, amb tota la seva bellesa i el seu esperit revolucionari, amb totes les seves dificultats, contradiccions i pèrdues doloroses, amb totes les victòries i les esperances. Històries de vida i lluita que s'estan vivint cada dia. D'aquí que aquest llibre sigui una peça escrita d'història i de present.

La lluita per l'alliberament del Kurdistan i la revolució al nord i l'est de Síria es manté gràcies a l'esforç de milers de persones que van donar les seves vides. Fins a la publicació d'aquest llibre, diverses dones que han format part de les entrevistes i converses que llegireu i amb qui hem compartit la vida col·lectivament han perdut la vida per atacs de l'Estat Islàmic, de l'estat turc i dels seus aliats i han esdevingut *şehîd*. Dones com la Nagîhan Akarsel, la Malda Kusa, l'Armanc Cemre, la Rojna Egîd (Rojna Amed), la Lîman Şiwêş (Reyhan Amude), la Yusra Derwêş, la Jiyan Tolhildan, la Roj Xabûr, la Nûjiyan Ocalan, la Viyan Kobanê i moltes altres. Recordem a cada companya i amiga que va donar la seva vida per la lluita d'alliberament aquí i arreu del món i ens esforcem per mantenir la seva memòria viva en els nostres cors, en la nostra feina i en la nostra manera de viure. Les nostres companyes viuran mentre nosaltres transformem els seus desitjos i somnis en realitat. Com a Acadèmia de Jineolojî ens dediquem a recuperar el coneixement i el pensament lliure com a base per a l'alliberament. Per contrarestar la modernitat capitalista necessitem anàlisis conjuntes i perspectives holístiques, repensar l'ètica, la comunalitat, la justícia social, l'autodefensa, la política, l'ecologia, l'economia i els sistemes

d'organització. També necessitem redefinir l'amor i la camaraderia. És necessari que ens unim com a dones i persones que estimem la llibertat, per seguir teixint xarxes de resistència i fer-les cada vegada més fortes i fiables. Necessitem una nova estratègia d'aliances basades en el paradigma de l'esperança.

Posem aquest llibre a les mans de totes les dones i persones que, com nosaltres, lluiten per una vida lliure. Esperem que obri una via a noves formes d'intercanvi d'experiències, aprenent de les altres i creant noves aliances, per defensar la revolució de les dones i construir una vida lliure totes juntes, teixint futur.

Institut Andrea Wolf, Acadèmia de Jineolojî
Nord i est de Síria
Octubre 2023

Introducció

El llibre que tens a les mans és el resultat d'una feina col·lectiva que es va iniciar l'any 2018 i que ha continuat fins el 2023. Més enllà, és el resultat de 50 anys de lluita del Moviment d'Alliberament del Kurdistan, d'organització, d'ideologia, de somnis, d'esforços, de sacrificis i de convicció. És part de la història oral -que es transforma en paper-, de l'experiència de les dones; des de les altes muntanyes de les serralades Zagros i Tauros fins als camps i les planures entre els rius Tigris i Eufrates; des de la resistència contra la colonització del Kurdistan fins a la guerra contra l'Estat Islàmic. Aquest llibre és, alhora, conseqüència de la revolució que va començar a Rojava ara ja fa més de 10 anys.

Els últims anys el Moviment d'Alliberament del Kurdistan s'ha conegut internacionalment gràcies a la Revolució de Rojava -també coneguda com la Revolució de les dones-, convertint-se en avantguarda de la lluita internacionalista del segle XXI. Persones d'arreu del món han viatjat a Rojava per aprendre i formar part del procés revolucionari, i a diferents llocs s'han creat comitès i col·lectius, no només des de la perspectiva d'una solidaritat "externa", sinó també desenvolupats dins del marc de la proposta de vida lliure i del sistema del Confederalisme Democràtic que expliquem en aquest llibre.

Aquest llibre es centra en transmetre les experiències de les dones que construeixen, consoliden i defensen el sistema democràtic de Rojava i dels territoris del nord i l'est de Síria. Des de fa anys es fan xerrades i seminaris, es fan documentals i s'escriuen llibres perquè es conegui la realitat d'aquesta revolució; les comunes, cooperatives, acadèmies i unitats d'autodefensa criden l'atenció de persones de tot el món que somien en una vida lliure i treballen per fer-la possible. Amb el llibre volem explicar, de primera mà, com s'ha organitzat el poble i, especialment, les dones, per construir un sistema que inclou

totes les necessitats de la vida i la convivència: educació, salut, economia, justícia, autodefensa, etc.

L'estiu del 2020, quan el món estava enfosquit per la pandèmia, vam viure l'alegria de publicar el primer volum de *Dona, Vida, Llibertat*, amb el subtítol *Des del cor del moviment de dones lliures del Kurdistan*, on s'explicava el recorregut històric, organitzatiu i ideològic del Moviment de Dones del Kurdistan. Ara completem aquesta feina amb aquest segon volum que, tot i poder-se llegir independentment del primer, està directament connectat a tot el que ens ensenyen les seves pàgines. Ambdós llibres han estat escrits per l'Institut Andrea Wolf, que forma part de l'Acadèmia de Jineolojî a Rojava.

El nom d'Andrea Wolf va ser escollit en honor a la revolucionària alemanya, coneguda amb el nom de Şehîd[1] Ronahî (nom de guerra) que va ser torturada i executada per l'exèrcit turc a les muntanyes del Kurdistan el 23 d'octubre de 1998.

La Jineolojî, la ciència de la dona, és un pilar essencial de la revolució basada en aconseguir la llibertat de les dones arreu del món. Les seves arrels, que van començar al Kurdistan, ara s'estenen per diferents racons del planeta.

La metodologia principal del llibre ha estat la realització d'entrevistes. Volíem que fossin les pròpies protagonistes les que expliquessin en primera persona la seva història, la seva lluita, les seves dificultats i les seves victòries. Hem fet entrevistes a desenes de dones del Kurdistan, implicades en moltes àrees de la vida: defensa, economia, educació, salut, política, joventut, etc. Dones guerrilleres, mares, àvies, joves, companyes internacionalistes, companyes que han lluitat a tots els fronts possibles, companyes que han sobreviscut a d'altres que van caure màrtirs, companyes que cada dia entreguen la seva vida amb amor i perseverança, que ens inspiren per enfrontar-nos a tot. Elles omplen d'intensitat cada un d'aquests capítols que narren les seves històries i emocions. Volem portar les seves veus el més lluny possible. La informació s'ha recollit des d'aquesta voluntat de compartir, principalment a través d'entrevistes,

1 **Şehîd:** Vol dir màrtir. És una paraula emprada per referir-se a les companyes i companys que han caigutla lluita.

però també de gravacions de formacions, diaris de companyes, debats, esdeveniments i accions polítiques.

Aquestes pàgines pretenen arribar als cors per poder sincronitzar un batec comú. La sang vessada de les combatents a la línia del front contra l'Estat Islàmic i tots els enemics que representen la mentalitat estatal i patriarcal, és la sang de totes nosaltres. La mateixa que corre per les venes de la revolució de les dones a cada racó del món.

Les últimes correccions del llibre s'han fet en un moment en què Turquia està amenaçant una altra vegada amb l'ocupació de Rojava, en un moment en el qual els atacs amb drons i artilleria són diaris. Alhora, a les muntanyes del sud del Kurdistan, la guerrilla resisteix als milers d'atacs amb armes químiques de l'exèrcit turc. I no volem acabar la introducció sense esmentar la situació d'Abdullah Öcalan, fundador i líder del Moviment d'Alliberament del Kurdistan, que des de la foscor de l'illa-presó d'Imrali, a Turquia, on es troba en cadena perpètua des del 15 de febrer de 1999, va portar la llum sobre la qual s'ha construït la Revolució de Rojava.

Volem recordar totes les màrtirs i, amb elles, les companyes internacionalistes caigudes en la lluita, com la Hêlîn Qereçox, l'Ivanna Hoffman, la Ceren Guneş i la Lêgêrîn Çiya, entre d'altres moltes. També volem mostrar la nostra solidaritat amb tots els pobles en lluita, amb el poble maputxe, català, basc, zapatista, xilè, sahrauí i palestí, entre d'altres. Són temps de revolta, temps foscos, però arreu del món, les nostres veus són cada cop més fortes.

"Pot ser que la revolució del Kurdistan sigui per primer cop, en l'esfera internacional, la revolució de la Dona"[2]

JIN JIYAN AZADÎ
BIJÎ ŞOREŞA ROJAVA
ŞEHÎD NAMIRIN

2 Abdullah Öcalan a l'acadèmia del PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan) l'octubre de 1995. Recollit a *Diyalogên Bi Jiyana Azad Re* (2019), Wesanên Akademiya Şehîd Rêvan.

Glossari

AANES: Administració Autònoma del Nord i l'Est de Síria.

***Apocî*:** Militants o seguidors de la filosofia de Rêber Apo. L'agrupació 'Revolucionaris del Kurdistan' era informalment coneguda com els '*Apocî*' (es pronuncia "apogí").

***Heval*:** Paraula en kurd que es fa servir en referència al terme "camarada" o "company/a". Va ser el primer valor desenvolupat als inicis de la lluita del PKK. Quan pensem en les relacions entre militants i simpatitzants del partit, el primer que se'ns acut és indiscutiblement aquest principi de camaraderia que caracteritza tan especialment a les anomenades *"apocî"*. És tant un principi ètic com una pràctica diària.

FDS: *Hêzên Sûriya Demokratîk* - Forces Democràtiques de Síria. Aliança militar, fundada el 10 d'octubre de 2015, composta per kurds, àrabs, siríacs i altres pobles, amb l'objectiu d'alliberar Síria de Daesh, de defensar les poblacions del nord i l'est de Síria dels atacs i agressions per part d'estats o grups armats, amb la finalitat de defensar els assoliments de la revolució i l'administració autònoma. Són forces que promouen l'establiment d'una Síria democràtica i autogovernada.

***Jin*:** vol dir "dona" en kurd i comparteix la seva arrel lèxica amb *jiyan*, "vida". El Moviment de Dones del Kurdistan té un famós eslògan que és Jin, *Jiyan, Azadî* que significa "Dona, Vida, Llibertat".

KCK: *Koma Civakên Kurdistan* – Unió de Comunitats del Kurdistan. Sistema confederal de les comunitats, organitzacions i insti-

tucions que s'organitzen al Kurdistan i la diàspora en base al Confederalisme Democràtic.

KJK: *Koma Jinên Kurdistan* – Unió de Dones del Kurdistan. Sistema confederal de les organitzacions de dones que s'organitzen al Kurdistan i la diàspora en base al Confederalisme Democràtic.

KNK: *Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê* – Congrés Nacional del Kurdistan. Fundat el 1999 agrupa diferents partits polítics kurds al Kurdistan i la diàspora.

PAJK: *Partiya Azadiyê Jinên Kurdistan* – Partit de l'Alliberament de les Dones del Kurdistan. Partit ideològic revolucionari del Moviment de Dones del Kurdistan. Es va fundar el 1999 amb el nom de PJKK i el 2004 se li va donar el nom actual.

PDK: *Partiya Demokratiya Kurdistanê* – Partit Democràtic del Kurdistan. Partit governant al Govern Regional del Kurdistan (al nord de l'Iraq/sud del Kurdistan). Fundat l'abril de 1946, ha estat dirigit per Massoud Barzani des de 1979. Té les seves pròpies forces policials i militars. Controla la regió de Hewlêr (Erbil) i opera a través de filials a les altres parts del Kurdistan.

PKK: *Partiya Karkerên Kurdistan* – Partit dels Treballadors del Kurdistan. Fundat el 27 de novembre de 1978. És el partit ideològic i revolucionari que fonamenta el Moviment d'Alliberament del Kurdistan. Des del 15 d'agost de 1984 es troba en lluita armada contra l'estat turc. Des de començament del 1990 s'esforça de manera intensa per tal de trobar una solució política. Va desenvolupar al 1990 i les primeres dècades del segle XXI els conceptes d'Autonomia Democràtica i de Confederalisme Democràtic, conceptes bàsics per a la Revolució a Rojava.

PYD: *Partiya Yekîtiya Demokrat* – Partit de la Unió Democràtica. Fundat al 2003. El PYD és el partit polític majoritari entre la població kurda a Rojava/Síria, però també troba simpatitzants entre persones de diferents pobles i religions. Aposta pel desenvolu-

pament de l'Autonomia Democràtica basada en el paradigma d'Abdullah Öcalan.

***Rêber Apo*:** Terme que es fa servir per referir-se a Abdullah Öcalan. *Rêber* significa guia; etimològicament és un mot compost de les paraules "rê", que vol dir camí, i "ber", que vol dir al davant. Apo és el diminutiu d'Abdullah.

***Rêveberî*:** No hi ha traducció literal d'aquesta paraula kurda però es podria assimilar a "direcció" o "administració". En kurd kurmancî, *rêveberî* significa "guiar pel camí". És un concepte molt emprat per a aquelles companyes o grup de companyes que tenen tasques i responsabilitats de direcció a les diferents àrees del moviment.

***Şehîd*:** Vol dir màrtir. Es fa servir per les companyes i companys que han entregat la seva vida a la lluita. Una de les consignes cantades pels simpatitzants del PKK és *Şehîd Namirin* "Les màrtirs mai moren". Això està lligat a la filosofia del PKK, segons la qual les màrtirs es tornen immortals quan el seu record i els seus somnis es converteixen en motor per a la lluita.

Tev-Dem: *Tevgera Civaka Demokratik* - Moviment per una Societat Democràtica. Uneix als diferents partits polítics, organitzacions no governamentals, moviments socials, unions i sindicats de Rojava.

***Welatparêz*:** Persones que defensen el seu país, la seva cultura i la seva terra. La paraula *Welat* pot ser traduïda com "país" o "terra" i *-parêz* pot traduir-se amb el verb "defensar" o "protegir". Es denomina *welatparêz* a les famílies o persones compromeses amb la lluita per la seva terra.

YPG: *Yekîneyên Parastina Gel* – Unitats de Defensa del Poble. Força de defensa popular a Rojava.

YPJ: *Yekîneyên Parastina Jinê* – Unitats de Defensa de Dones. Força de defensa de les dones a Rojava.

CAPÍTOL 1

Fonaments històrics i ideològics del Moviment de Dones del Kurdistan

Fa uns 10.000 anys va començar el període de vida humana que es coneix com a Neolític. Ens referim a aquest període com a *la primera revolució de les dones* ja que va ser el moment àlgid d'una societat creada al voltant de les dones i dels seus valors, especialment dels valors de la Dona-mare. Les dones tenien un rol important, creant vida i cultura, coneixent les necessitats de la seva societat i treballant per satisfer-les. Per aquest motiu, l'harmonia que hi havia entre les dones, la societat i la naturalesa es representava a través de les figures de les deesses, com una forma de reconeixement del lideratge que desenvolupaven les dones. Definim aquestes societats com a Societat Natural, ja que l'origen social de la humanitat es troba en aquesta, abans de l'inici del sistema de poder patriarcal. Tal i com assenyala Abdullah Öcalan, "hem de buscar allà on ho vam perdre".

L'aparició de la cultura dels déus masculins, fa uns 5.000 anys, coincideix amb l'aparició de les primeres jerarquies. Dones i infants van deixar de ser membres de la societat i van passar a ser propietat dels homes. La dona es va convertir en la primera esclava de la història i la primera nació oprimida del món. Analitzem aquest procés d'opressió i colonització de les dones estudiant la mitologia, la religió, la filosofia i la ciència. Conèixer aquests fils de la història que porten a la construcció d'un sistema patriarcal i opressor, així com la història de les resistències que les dones i els pobles sempre han dut a terme, és una part irrenunciable del desenvolupament d'un moviment revolucionari.

Durant tota la seva història, el Kurdistan ha estat ocupat per molts i diversos imperis: l'assiri, el babiloni, el macedoni, el mongol, el persa, l'àrab i l'otomà. Després de la caiguda de l'imperi persa, amb l'arribada d'Alexandre el Gran, la població kurda, amb un fort caràcter nòmada, va aconseguir mantenir la seva pròpia independència interna. Els següents segles es van caracteritzar per guerres i disputes per controlar la zona del Kurdistan. Fins el 1890 es pot afirmar que aquest territori mantenia una relativa independència i autonomia alhora que conservava les seves arrels culturals i lingüístiques. Però al final del segle XIX, quan l'Imperi Otomà va començar a esquerdar-se, es va iniciar una nova política d'assimilació. Finalment, amb el Tractat de Lausana de l'any 1923, les fronteres van quedar definides tal i com les coneixem a dia d'avui. Així, el Kurdistan va quedar dividit en quatre estats nació: Turquia, Síria, l'Iraq i l'Iran. Ens referirem a les parts del Kurdistan que ocupen cada un d'aquests estats com a *Bakur* (la part del nord, dins l'estat de Turquia), *Başûr* (la part del sud, dins l'estat de l'Iraq), *Rojava* (oest, dins l'estat de Síria) i *Rojhilat* (est, dins l'estat de l'Iran).

Com en tants altres llocs del món, al Kurdistan van ser principalment les mares i les àvies les que van mantenir la llengua i la cultura kurdes dins les famílies. Històricament, la relació dels homes amb l'Estat ha sigut molt més gran i per això van ser assimilats més fàcilment i, al contrari, han sigut les dones les que més s'han mantingut connectades amb la seva societat i les seves arrels. Per això, especialment a l'últim segle, trobem dones que han tingut un rol de lideratge important en les revoltes i aixecaments del poble kurd contra els diferents poders colonials i imperials, siguin regionals o internacionals.

Moviment d'Alliberament del Kurdistan

A partir de l'aprovació del Tractat de Lausana, cadascun dels estats que van ocupar el Kurdistan van dur a terme diferents polítiques d'assimilació i massacre contra el poble kurd, les seves llengües, tradicions i creences. A Turquia, particularment, la política nacionalista contra el poble kurd va arribar fins al punt que la paraula Kurdistan fos prohibida, portant a que generacions de kurds i kurdes ignoressin la seva identitat.

Els orígens del Moviment d'Alliberament del Kurdistan se situen a la dècada dels 70, una època de despertars revolucionaris arreu del món, inspirats pels moviments juvenils i socialistes, les lluites d'alliberament nacional i els seus fonaments teòrics. Després de la fundació del PKK[3], el Partit dels Treballadors del Kurdistan, a Bakur, els anys 80 i 90, milers de dones de tot el Kurdistan es van unir al partit i, després de l'inici de la lluita armada l'any 1984, també a la guerrilla a les muntanyes. Per entendre el moviment kurd és imprescindible entendre la figura d'Abdullah Öcalan, al qual hi fem referència com a Rêber Apo. Des dels anys 70 fins a l'actualitat, Rêber Apo ha estat considerat el líder del Moviment d'Alliberament del Kurdistan. Tot i això, no és només una persona, sinó que s'ha convertit en la referència per la revolució, representa una idea i la força per dur-la a terme. Apo és el diminutiu del nom Abdullah en kurd. D'aquest nom, també en surt la denominació dels membres del moviment com a Apocî, és a dir, aquelles persones vinculades i seguidores de la filosofia de Rêber Apo. *Rêber* vol dir, literalment, "davant del camí" i fa referència a una força iniciadora i impulsora que mostra el camí de la vida en llibertat, com una forma de guia. Com a líder del PKK, Rêber Apo va mantenir converses amb milers de militants a les acadèmies del partit, donant una especial importància a l'organització i alliberament de les dones.

---

3 **PKK**: Partiya Karkerên Kurdistan – Partit dels Treballadors del Kurdistan. Fundat el 27 de novembre de 1978.

Heval[4] Rûken

Nosaltres, com a kurdes, hem estat oprimides durant segles. Fins i tot ens feia por dir que érem kurdes. Estàvem separades de la nostra història i vivíem sota la repressió; estàvem enterrades sota formigó i no podíem sortir a la superfície. Rêber Apo va ser el que va arribar a totes nosaltres. Era la flor que travessava l'asfalt. Ens va donar esperança, sobretot a les dones. Mai abans ningú havia dit que les dones podien assumir responsabilitats però Rêber Apo ens va mostrar com podem aconseguir la llibertat com a dones. Ens va donar l'esperança que necessitàvem per aixecar-nos. Va donar veu a les dones. Em feia parlar, em regalava llibres i sempre em preguntava què en pensava. Em va donar la confiança per pensar i parlar per mi mateixa. Solia dir: "quan lluitis, fes-ho amb la teva pròpia voluntat, per la teva pròpia llibertat". Abans les dones kurdes no podien sortir de casa, però ara som revolucionàries a les muntanyes. Per això el seu paper és tan important. Rêber Apo va fer que la gent s'aixequés i cregués en la llibertat. Crec que un dels motius del complot internacional que va portar a la seva detenció l'any 1999 va ser precisament que va mobilitzar la força de les dones. El sistema prescriu una imatge determinada per les dones, però ell a aquesta imatge va oposar-n'hi una de nova. I el sistema estatal té por d'aquesta nova imatge de la dona i del futur que representa.

Heval Şîlan Şoreş

Rêber Apo per nosaltres significa una ideologia, una filosofia, una idea. El que més valorem de Rêber Apo és la confiança que diposita en les dones. El nostre vincle amb ell és de caràcter ideològic i filosòfic. I ha desenvolupat una filosofia no només per a les dones del Kurdistan, sinó per a les dones en general. El fet que persones no kurdes participin en la revolució ens dóna molta força i valor. Això ens connecta encara més amb Rêber Apo, perquè el que ens uneix és la seva filosofia. Les seves idees ens

4 *Heval* es pot traduir per "company/a". Els membres del moviment d'Alliberament del Kurdistan s'anomenen entre elles precedint el seu nom amb l'apel·latiu *heval*.

han unit i això és una gran fortuna. El que ens ha donat, nosaltres mateixes hem d'omplir-ho de contingut i desenvolupar-ho més.

Els orígens de la insistència de Rêber Apo en la lluita per l'alliberament de la dona es troben en les seves primeres experiències vitals. Es va enfrontar a la violència contra les dones a la societat i a la seva família i va veure com les relacions de poder i el sexisme resultant afectaven a les dones del seu entorn. Un dels temes que el va preocupar molt des que era jove va ser el dels matrimonis forçosos, que va viure de prop amb el matrimoni de la seva amiga íntima de la infantesa i de la seva germana quan encara eren molt joves. Aquestes experiències van deixar empremtes que es van convertir en el detonant per buscar una solució a més gran escala. En aquest sentit, Rêber Apo va analitzar com la societat sexista i el sistema de dominació patriarcal afecten el desenvolupament de la personalitat. Va animar les dones a fer també els seus propis anàlisis, a reapropiar-se de la seva història i a desenvolupar una voluntat pròpia forta.

Heval Çiğdem Doğu

En el passat, moltes de nosaltres no teníem el valor de parlar en públic o davant d'un home, en absolut. Ens avergonyíem dels nostres cossos, no ens miràvem als ulls, només miràvem a terra. Contrastant amb la vida dins la família, a l'acadèmia[5] vam aprendre a aixecar el cap i a recuperar el respecte i el reconeixement cap a nosaltres mateixes. Ens vam adonar que existia la identitat d'una dona lliure. A l'acadèmia, Rêber Apo es va dirigir a Heval Nûjîn de Botan: "escriu un llibre sobre el que has viscut. Que les dones s'uneixin a la lluita com a guerrilleres és una història que s'hauria d'escriure". Això va ser una motivació tan gran per la companya, que no sabia llegir ni escriure, que va aprendre a llegir i escriure per poder escriure el seu llibre. Heval Nûjîn realment va escriure la seva història. Va caure màrtir a Botan l'octubre del 1998, però el seu llibre ha perdurat. Aquests mètodes de Rêber Apo feien aparèixer una nova confiança en la dona, per fer tasques que al principi pensaves que mai podries fer.

5 Es refereix a l'acadèmia del PKK al Líban i posteriorment a Damasc.

> També demanava anàlisis i valoracions de l'actualitat política a les companyes i els feia preguntes al respecte. D'aquesta manera, ens va motivar a comprometre'ns activament amb la situació política, a formar les nostres pròpies opinions i a desenvolupar un poder d'anàlisi. Així també la seva pròpia visió s'ampliava i incorporava els anàlisis compartits a la política del moviment. Era una forma d'incloure els coneixements de totes, de col·lectivitzar i no suposar que només ell ho sabia tot. Va construir una relació amb nosaltres en la que era alhora professor i aprenent.

Cap a un nou paradigma revolucionari

A partir de la creació de l'exèrcit de dones a les muntanyes, l'any 1993, i de la creació de les acadèmies, les assemblees autònomes i les estructures que engloben les organitzacions polítiques i socials de dones a les quatre parts del Kurdistan i a la diàspora, el moviment de dones va construir el seu propi sistema. La força ideològica de la lluita revolucionària són les dones. Així, els avenços organitzatius, ideològics, socials, polítics i militars del PKK van anar sempre acompanyats de l'aprofundiment, insistència i determinació de les dones en la lluita d'alliberament. Per aquest motiu, per entendre els passos que van portar al canvi del paradigma marxista-leninista estatal a un paradigma democràtic, és fonamental conèixer i entendre els passos teòrics i ideològics de les dones al PKK. Això va ser especialment visible amb la creació, l'any 1999, del partit de les dones, el PAJK[6] (Partit per l'Alliberament de les Dones del Kurdistan), com a organització d'avantguarda ideològica i força organitzativa de les dones per l'alliberament de la societat. Els principis de la Ideologia de l'Alliberament de la Dona i la construcció d'un partit revolucionari de dones van representar una perspectiva central de la lluita per l'alliberament

6 **PAJK:** *Partiya Azadiyê Jinên Kurdistan* – Partit de l'Alliberament de les Dones del Kurdistan. Es va fundar al 1999 amb el nom de PJKK i al 2004 se li va donar el nom actual.

de les dones des del 1998 i es van convertir en la base estratègica de tot el moviment.

Autodefensa o Teoria de la Rosa: aquesta teoria afirma que tots els éssers vius tenen mecanismes d'autodefensa que serveixen per protegir la seva pròpia existència i bellesa, com ara les espines d'una rosa. L'autodefensa està directament relacionada amb la vida i el seu objectiu és protegir l'existència, i no atacar ni colonitzar a la resta d'espècies. En el cas dels éssers humans hi ha mecanismes biològics (instints) i col·lectius (autodefensa social). L'autodefensa és també una postura ideològica davant dels atacs del sistema de dominació, tant físics com mentals. Per tant, protegir la cultura del teu poble, la teva llengua materna i les tradicions és una forma d'autodefensa, així com ho és també protegir els drets a una vida digna, a la salut, a l'educació i les formes d'organització política de base. D'altra banda, l'autodefensa també pot voler dir agafar una arma i enfrontar-te a aquells que posen en risc la teva vida i la de la teva comunitat i protegir la naturalesa i el territori on vius.

Teoria de la Separació: la Teoria de la Separació parteix de la idea que totes hem crescut oprimides per les imposicions mentals, físiques i emocionals del sistema patriarcal, capitalista i estatal. Especialment les dones, arreu del món, s'enfronten a diferents formes de violència i dominació de les estructures patriarcals, que les alienen i les separen d'elles mateixes i d'altres dones. La Teoria de la Separació assumeix que és necessària una separació física però sobretot mental de les dones per tal que aquestes puguin reconèixer les seves opressions i fortaleses, fora de la influència de l'home. "Desafiar, superar i rebutjar les formes de relació jeràrquiques i patriarcals que han impregnat tots els àmbits de la vida i de la política, ens permet unir-nos com a dones i desenvolupar formes col·lectives de vida en comú."[7]

7 Nûdem, Şervîn (2018). Entrevista sobre la Teoria de la Separació.

Ideologia de l'Alliberament de la Dona: el 8 de març de 1998, Rêber Apo va proposar la Ideologia de l'Alliberament de la Dona, basada en cinc principis. Aquests principis constitueixen la pedra angular del Moviment d'Alliberament del Kurdistan i són principis rectors per totes les persones que en formen part, tant dones com homes. Tots els principis estan interconnectats i cal entendre'ls de manera conjunta per poder unir-los en una postura clara. Si els principis no s'apliquen amb coherència a la lluita per l'alliberament, no podrà haver-hi un canvi de mentalitat. Els cinc principis de la Ideologia de l'Alliberament de la Dona són:

1) ***Welatparêzî*** (defensa de la terra): Les dones han de defensar i cuidar els territoris d'on provenen, ja que elles són el vincle entre la terra i la comunitat. L'amor al territori és amor a la naturalesa i a la societat. Defensar la terra vol dir també defensar la pròpia llengua i la diversitat que existeix en un mateix territori.

2) **Pensament i voluntat lliures:** El pensament hegemònic és el de la mentalitat de l'home dominant, és el pensament de la jerarquia de l'amo i l'esclau, del patriarcat, de l'Estat i el capitalisme. Per assolir un pensament i una voluntat lliures és indispensable conèixer-se a una mateixa. El primer pas és ser conscients de qui som i de quin és l'impacte del sistema en nosaltres. Després, cal tenir la valentia i la voluntat per viure en base als teus pensaments. Una dona lliure és aquella que pot prendre decisions i iniciatives parant atenció sempre a la llibertat individual i col·lectiva.

3) **Organització*:*** L'organització és el que connecta als individus amb el col·lectiu, les idees i els objectius. Quan una persona no comparteix els seus pensaments, les seves emocions i les seves habilitats, no pot arribar a la dimensió col·lectiva, de manera que segueix prevalent l'egoisme desenvolupat pel sistema. L'organització autònoma de dones dóna confiança i força entre

companyes; qualsevol dona del moviment, en qualsevol àmbit de la lluita, pot veure's a ella mateixa com una representant del moviment de dones. Organitzar-se vol dir assumir la responsabilitat de la teva vida, però també de la vida del col·lectiu.

4) **Lluita**: Fer que la vida i la lluita siguin una. La lluita és en cada moment i a cada espai de vida, és infinita, i la llibertat s'aconsegueix amb esforç i sacrifici. Tal i com diu Rêber Apo: "la vida que desitgem no s'aconsegueix amb miracles, sinó amb la revolució".

5) **Ètica i Estètica:** L'ètica i l'estètica existeixen en una relació de coherència. Entenent l'estètica com la cerca de la bellesa, l'ètica és la cerca dels valors que fan més bonica l'existència. Al moviment hi ha una dita que diu: "la que lluita s'allibera, la que és lliure s'embelleix i la que és bonica és estimada"; que vol dir arribar a l'harmonia entre el pensament, la paraula i l'acció.

Matar i transformar l'home: Definim la masculinitat com una ideologia de poder que ha creat el sistema dominant. Lluitar contra aquesta i construir l'home lliure és un principi bàsic per la revolució i la vida en llibertat. Tal i com diu Rêber Apo: "és, de fet, el principi bàsic del socialisme. Es tracta de matar el poder, de matar la dominació unilateral i la desigualtat, de matar la intolerància. Es tracta, fins i tot, de matar el feixisme, la dictadura i el despotisme."

Convivència Lliure: Els debats i reflexions sobre la Convivència Lliure fan referència a la qüestió de com Volem viure juntes com a persones que busquen la llibertat. El terme en kurd, *Hevjiyana Azad*, està format per vàries paraules. *Hev* vol dir "juntes, iguals, comunes"; *jiyan* vol dir "vida" i *azad* significa "lliure". La Convivència Lliure no inclou només les relacions entre les persones i els pobles, sinó també com les persones es relacionen amb el seu entorn, amb la naturalesa i amb tots els éssers vius. L'origen dels problemes socials es troba en la relació arquetípica d'home dominant – dona

oprimida. Per tant, a través de la Convivència Lliure es busca crear relacions lliures en una societat lliure.

Canvi de Paradigma

Un complot internacional va portar al fet que, el dia 15 de febrer de 1999, Rêber Apo fos segrestat i empresonat. Tot i que això va generar una gran commoció a tot el moviment i a la societat, l'impacte en el moviment de dones va ser incomparablement més dur perquè Rêber Apo sempre havia animat les dones a lluitar contra les estructures patriarcals, tant al moviment com a la societat. També els havia donat suport amb les seves perspectives en moltes situacions difícils, enfortint i animant-les a nivell ideològic i qüestionant i rebutjant públicament a l'home dominant. Fins i tot en les condicions d'aïllament a l'illa penitenciària d'Imrali, Rêber Apo va seguir donant suport al moviment de dones. En particular, el canvi de paradigma del PKK iniciat per ell, que preveia la construcció d'una societat democràtica-ecològica basada en l'alliberament de la dona, enlloc d'un Estat kurd independent, va donar claredat, força i convicció sobre com calia continuar la lluita per l'alliberament.

El PKK, com tants altres moviments d'alliberament nacional, havia nascut amb una ideologia influenciada pel marxisme-leninisme-maoisme i el seu objectiu era la creació d'un Estat kurd socialista. Les experiències del Socialisme Real i de diferents lluites d'alliberament nacional van mostrar que canviant un poder per un altre no es pot construir una societat lliure. Quin és el sistema que volem si no volem un Estat? Com pot la societat construir una ètica compartida? Com prendrà les decisions? Com dirigirà les feines? Qui les farà i com es faran? Per donar resposta a totes aquestes preguntes, el 2005 es va anunciar el Confederalisme Democràtic.

Aquest paradigma està basat en tres pilars: la democràcia, l'ecologia i l'alliberament de la dona. Els sistemes confederals tenen una llarga tradició històrica, que es remunta a diversos milers d'anys. Les confederacions estan basades en l'autonomia dels pobles, tribus o

grups socials que les formen, sense interferències d'un poder central, però que cooperen i creen aliances lliures en diferents aspectes (militars, econòmics i socials) per tal de protegir les seves comunitats. El paradigma és democràtic perquè es basa en l'afirmació de la capacitat de la societat per autoorganitzar-se i assegurar la seva existència sense la necessitat d'un Estat o un poder centralitzat. El 5è volum de les defenses escrites per Rêber Apo des de la presó, *Manifest per una Civilització Democràtica*, descriu la proposta de la Nació Democràtica i l'Autonomia Democràtica, com la base teòrica i pràctica per a un sistema democràtic fora dels mecanismes de l'estat nació i el capitalisme. La Nació Democràtica seria l'ànima d'aquest nou sistema, alhora que l'Autonomia Democràtica seria el cos que el sosté. La Nació Democràtica forma, per tant, una mentalitat i una cultura de convivència comunes, basades en els valors de llibertat i solidaritat. L'Autonomia Democràtica és essencialment el principi bàsic i les estructures d'autogovern d'individus i comunitats que comparteixen una mentalitat similar. D'altra banda, el Confederalisme Democràtic expressa la forma política i la manera d'organitzar-se; és a dir, cada població, grup religiós o qualsevol altre grup social pot organitzar-se de manera independent segons les seves necessitats i, alhora, participa amb la seva pròpia identitat a les estructures confederals comunes. Aquest principi s'aplica tant a nivell local com en el context regional i mundial i es posa en pràctica a través de l'establiment de municipis, consells i congressos, així com mitjançant estructures de federacions temàtiques i geogràfiques. El concepte de Nació Democràtica es basa en el fet que la societat i, per tant, també les dones, s'organitzen en tots els àmbits de la vida. Aquests àmbits es reflecteixen en les nou dimensions de la Nació Democràtica, que són: l'individu lliure i la vida democràtica-comunitària, la vida política i l'autonomia democràtica, la societat i la vida social, la Convivència Lliure, l'autonomia econòmica, la justícia social, la cultura, l'autodefensa i la diplomàcia. A partir d'aquestes dimensions, s'han desenvolupat i se segueixen desenvolupant propostes organitzatives com ara comissions, consells o grups de treball, que tenen debats i fan feina educativa sobre les esmentades dimensions mentre posen a la pràctica aquests principis.

Aquest autogovern es construeix fora de l'estat nació i suposa una alternativa a l'administració estatal. Alhora, conté l'opció d'una confederació mundial de totes les societats del món autoadministrades lliurament. A més, l'alliberament de les dones i l'organització confederal i autònoma de les dones són la base estratègica de la lluita.

Heval Hacer Zagros

La Nació Democràtica és un sistema que s'organitza des de la societat. Tots els grups i sectors socials formen part d'aquest procés. La Nació Democràtica és un model de societat al marge de la influència de la mentalitat i les estructures estatals, basat en comunes i consells. Aquest sistema es pot construir arreu del món i es va aplicar per primera vegada a gran escala durant la Revolució de Rojava. Als municipis i consells s'hi reuneixen totes les persones i grups socials amb les seves diferents opinions, ideologies i creences. Hi participen tots els grups religiosos, socials i poblacionals, que preserven alhora les seves especificitats.

Heval Evîndar Ararat

Ens preguntem quin és l'objectiu, quins són els principis de l'Autonomia Democràtica i quines estructures i institucions són necessàries per aquest sistema d'autogovern del poble kurd i de tots els pobles de l'Orient Mitjà. Al principi, hi havia mancances quan intentàvem respondre a aquestes preguntes. Rêber Apo havia identificat el moviment de dones com la força principal per la construcció de la Nació Democràtica i, per descomptat, volíem tenir aquest paper en la construcció d'aquest sistema a l'Orient Mitjà. Les dones han tingut un lideratge important en aquest procés i han construït les seves comunes i consells autònoms de dones que són també elements del sistema d'autogovern. En els àmbits de l'educació, l'economia, la cultura, la societat i la justícia, les dones han construït les seves pròpies institucions. Alhora, òbviament, van participar també en la construcció de l'autogovern central. Les dones van contribuir d'una manera especial a afermar la comprensió de l'Autonomia Democràtica com a alternativa a l'Estat i al domini patriarcal a la societat.

Amb l'anunci i la posada en pràctica del Confederalisme Democràtic, l'interès i la participació de les internacionalistes als

projectes i estructures del Moviment de Dones del Kurdistan va créixer cada vegada més. Sota el paraigües del KJK[8] (Unió de Dones del Kurdistan), a partir de 2005 es va establir un sistema autònom i confederal de dones, a través del qual es coordinen els diferents àmbits de treball del moviment de dones a les quatre parts del Kurdistan i a la diàspora. Les dones van crear les seves estructures i consells autònoms a tot arreu: als pobles, districtes i regions, a les organitzacions i associacions de la societat civil, a l'educació, els mitjans de comunicació i a les tasques culturals, als partits polítics i la diplomàcia, a l'organització de les joves, les alumnes i estudiants, i també en l'àmbit de l'autodefensa.

Finalment, el 2010 es va proclamar la fase estratègica amb l'objectiu de construir l'Autonomia Democràtica sobre la base de la legítima defensa. La feina i les lluites a cada part del Kurdistan es van orientar segons aquesta estratègia i, per desenvolupar aquest sistema d'autogestió democràtica, es van plantejar, en principi, dos enfocaments tàctics. La primera opció seria que la voluntat de la societat i la possibilitat d'autogestió de les bases fossin reconegudes per l'Estat o, com a mínim, que no fossin obstaculitzades per aquest. Això requereix d'una democratització fonamental de Turquia, Síria, l'Iraq i l'Iran i de les seves constitucions, que podria aconseguir-se a través de negociacions polítiques i del diàleg. La segona opció, si l'Estat frena o ataca aquest dret i projecte legítim de la societat, seria la Guerra Popular Revolucionària[9].

8 **KJK**: Koma Jinên Kurdistan – Unió de Dones del Kurdistan. Sistema confederal de les organitzacions de dones que s'organitzen al Kurdistan i la diàspora en base al Confederalisme Democràtic.

9 La Guerra Popular Revolucionària és una estratègia que es basa en la complementarietat entre la guerrilla, les forces de defensa populars i el poble. Aquest, s'autoorganitza i es prepara per resistir i defensar-se i, quan és necessari, també fent ús de les armes.